

ເພດສຶກສາ ແລະ ສຸຂະພາບຈະລິນຜົນ CSEs and Reproductive health

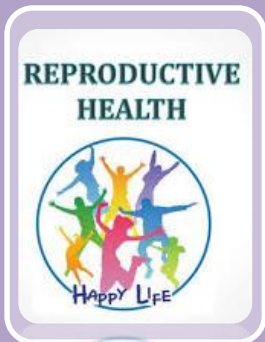
ຮຽບຮຽງໂດຍ: ນ. ທິບພະຈັນ ອິນທະວົງ (ຜູ້ບໍລິຫານໂຄງການ “ເຂົ້າເຖິງໄວໜຸ່ມ”)
ດັດແກ້ໂດຍ: ດຣ. ສຸດທິສຸກ ອິນທະວິໄລ (ຮອງອຳນວຍການ ສສສຄ)

ຈຸດປະສົງ

ເພດສຶກສາ (CSEs)

- ນິຍາມ/ ຄວາມໝາຍຂອງເພດສຶກສາ
- ເປົ້າໝາຍ ແລະ ຄວາມສໍາຄັນ ຂອງເພດສຶກສາ
- 08 ຫົວຂໍ້ຂອງເພດສຶກສາ

ສຸຂະພາບຈະເລີນພັນ (RH)

- ນິຍາມ / ຄວາມໝາຍຂອງ RH
- ເປົ້າໝາຍ ແລະ ຄວາມສໍາຄັນຂອງ RH

ເພດສືກສາ ແມ່ນຫຍັງວ່າ?

ນິຍາມ ເພດສຶກສາ

ເພດສຶກສາແມ່ນ:

1. **ອົງປະກອບຫຼັກຢ່າງໜຶ່ງຂອງຊີວິດມະນຸດ** ທີ່ປະກອບດ້ວຍສະລິລະຂອງ **ຮ່າງກາຍ, ຈິດໃຈ, ຈິດວິນຍານ, ເສດຖະກິດ, ສັງຄົມ, ການເມືອງ ແລະ ວັດທະນະທຳ**
2. ບໍ່ສາມາດເຂົ້າໃຈໄດ້ຫາກບໍ່ໄດ້ມີການອ້າງເຖິງ **ບົດບາດຍິ່ງ-ຊາຍ**
3. **ຄວາມຫຼາກຫຼາຍ** ເປັນລັກສະນະສຳຄັນຂອງເພດສຶກສາ
4. ກົດເກນທີ່ກຳນົດ **ຜິດຕິກຳທາງເພດແມ່ນແຕກຕ່າງກັນໄປຕາມແຕ່ລະ ວັດທະນະທຳ**, ຜິດຕິກຳບາງຢ່າງເປັນທີ່ຍອມຮັບໄດ້ ແລະ ເປັນທີ່ຕ້ອງການ, ແຕ່ຜິດຕິກຳບາງຢ່າງກໍ່ບໍ່ເປັນທີ່ຍອມຮັບ.

ເພດສຶກສາ(ຕໍ່)

ເປົ້າໝາຍ ແລະ ຄວາມສໍາຄັນ ຂອງການຮຽນເພດສຶກສາ?

ເພື່ອໃຫ້ **ເດັກນ້ອຍ ແລະ ໄວໜຸ່ມ ໄດ້**

ຮັບມື ກຽມຄວາມພ້ອມ ໃນດ້ານ:

ຄວາມຮູ້, ທັກສະ ແລະ ຄ່ານິຍົມໃນ
ການເລືອກ ບິນພື້ນຖານ ຂອງຄວາມ
ຮັບຜິດຊອບ ໃນປະດັ້ນ ຄວາມສໍາພັນ
ທາງເພດ ແລະ ຄວາມສໍາພັນ ທາງ
ສັງຄົມ ຂອງຕົນເອງໃນໂລກ.

ເພດສຶກສາ(ຕໍ່)

ເພດສຶກສາ ລວມມີ
08 ຫົວຂໍ້ຫຼັກ

1

ສຸຂະພາບທາງເພດແລະ ຄວາມເປັນ
ຢູ່ທີ່ດີ-ຕ້ອງການສິດທິມະນຸດ
(SEXUAL HEALTH AND WELL-BEING
REQUIRE HUMAN RIGHTS)

2

ຄວາມສະເໝີພາບຍິງ-ຊາຍ
(Gender)

3

ເພດ (SEXUALITY)

4

ຄວາມສໍາພັນລະຫວ່າງບຸກຄົນ
(INTERPERSONAL RELATIONSHIPS)

5

ການສື່ສານ ແລະ ຫັກສະການ
ຕັດສິນໃຈ (COMMUNICATION
AND DECISIONMAKING SKILLS)

6

ຮ່າງກາຍ, ການແຕກໜຸ່ມສາວ,
ການຈະເລີນເຕີບໂຕ (THE BODY,
PUBERTY, AND REPRODUCTION)

7

ສຸຂະພາບທາງເພດ-ສຸຂະພາບຈະ
ເລີນພັນ (SEXUAL AND
REPRODUCTIVE HEALTH)

8

ການເຜີຍແຜ່ສຸຂະພາບທາງເພດ,
ສິດທິຄວາມສະເໝີພາບທາງດ້ານ
ບົດບາດຍິງ-ຊາຍ (ADVOCATING
FOR SEXUAL HEALTH, RIGHTS,
AND GENDER EQUALITY)

ສຸຂະພາບຈະເລີນພັນຂອງໄວໜຸ່ມ

1. ສຸຂະພາບຈະເລີນຜັນແມ່ນຫຍັງ ?
2. ສຸຂະພາບທາງເພດແມ່ນຫຍັງ ?

ສຸຂະພາບຈະເລີນພັນຂອງໄວໜຸ່ມ

1

ສຸຂະພາບຈະເລີນພັນ

ການຢູ່ດີມີສຸກ ທາງສະພາບຮ່າງກາຍ, ຈິດໃຈ ແລະ ສັງຄົມ ບໍ່ພຽງແຕ່ການ ປາດສະຈາກ ພະຍາດ ແລະ ຄວາມບໍ່ເປັນ ພິການ ເທົ່ານັ້ນ, ແຕ່ແມ່ນທຸກສິ່ງຢ່າງ ທີ່ຜິວພັນ ເຖິງ **ລະບົບ ການຈະເລີນພັນ, ໜ້າທີ່ການ ແລະ ຂະບວນການ** ທັງໝົດ. ດັ່ງນັ້ນ, ສຸຂະພາບຈະເລີນພັນ ໝາຍເຖິງ ຄວາມເຝິງພໍໃຈ ແລະ ຄວາມປອດໄພ ທາງເພດ, ສາມາດ ຈະເລີນພັນ ແລະ ມີອິດສະລະໃນການຕັດສິນໃຈວ່າ ຈະມີລູກເມື່ອໃດ ແລະ ຫ່າງກັນຈັກປີ.

ທັງຊາຍ ແລະ ຍິງ ມີສິດທິ ຮັບຮູ້ວ່າ ເຂົາເຈົ້າສາມາດ ເຂົ້າ ເຖິງ ແລະ ເລືອກການບໍລິການ ວາງແຜນຄອບຄົວ ທີ່ປອດ ໄພ, ມີປະສິດທິຜົນ, ລາຄາເປັນທຳ ແລະ ບໍ່ຜິດຕໍ່ກົດໝາຍ. ສິດທິໃນການເຂົ້າເຖິງການບໍລິການ ສຸຂະພາບ ທີ່ເໝາະສົມ ຈະຊ່ວຍໃຫ້ແມ່ຍິງ ມີຄວາມປອດໄພ ໃນໄລຍະຖືພາ, ໄລຍະ ເກີດລູກ ແລະ ຈະເຮັດໃຫ້ຄູ່ຜົວເມຍ ມີໂອກາດສູງ ຈະໄດ້ ລູກ ທີ່ມີສຸຂະພາບແຂງແຮງດີ.

2

ສຸຂະພາບທາງເພດ

ການຢູ່ດີມີສຸກ ທາງສະພາບຮ່າງກາຍ, ຈິດໃຈ ແລະ ສັງຄົມ ທີ່ກ່ຽວຂ້ອງກັບ **ວິຖີທາງເພດ**.

ສະນັ້ນ, ສຸຂະພາບທາງເພດ ໝາຍເຖິງຄວາມສຳພັນ ທາງເພດ ແລະ ວິຖີທາງເພດ ທີ່ປະຕິບັດ ດ້ວຍຄວາມ ເຄົາລົບ (ສິດທິ) ຊຶ່ງກັນ ແລະ ກັນ, ມີຄວາມເຝິງພໍໃຈ ແລະ ປອດໄພ (ບໍ່ຕິດພະຍາດຕິດຕໍ່ ທາງເພດສຳພັນ ແລະ ບໍ່ມີຜົນກະທົບທາງລົບ) ຈາກກົດຈະກຳທາງເພດ, ປາດສະຈາກ ການບີບບັງຄັບ, ການຈຳແນກ ແລະ ການ ໃຊ້ຄວາມຮຸນແຮງ.

ສຸຂະພາບຈະເລີນພັນຂອງໄວໜຸ່ມ

ເກນອາຍຸຂອງໄວໜຸ່ມຈັກປີຫາຈັກປີ? ແປງອອກເປັນຈັກໄລຍະ?

ອີງຕາມ ອົງການອະນາໄມໂລກ (WHO) ກ່ຽວກັບ ການຈັດຊ່ວງໄລຍະເວລາ ການພັດທະນາ ຂອງໄວໜຸ່ມ ຕາມເກນອາຍຸ: ໄວໜຸ່ມມີອາຍຸ ແຕ່ 10 - 19 ປີ, ເປັນຊ່ວງໄລຍະ ຂ້າມຜ່ານ ຈາກໄວເດັກ ເຂົ້າສູ່ການເປັນຜູ້ ໃຫຍ່ ຫຼື ເວົ້າອີກຢ່າງໜຶ່ງ ແມ່ນເປັນໄລຍະທີ່ບໍ່ແມ່ນເດັກ ແຕ່ກໍຍັງບໍ່ແມ່ນຜູ້ໃຫຍ່.

▪ ໄວໜຸ່ມແປງອອກເປັນ 3 ໄລຍະ(ອາຍຸ):

1. ໄລຍະຕົ້ນ ອາຍຸ 10 - 13 ປີ:
ເປັນຊ່ວງເວລາ ທີ່ມີການຈະເລີນເຕີບໂຕ ໄວ ຂອງຮ່າງກາຍ ຈົນສາມາດ ສັງເກດ ໄດ້ຊັດເຈນ, ເລີ່ມມີການປ່ຽນແປງ ລັກສະນະທາງເພດ ຂັ້ນທີ 2 (ໄວຊອນບາວ ຊອນສາວ ຫຼື puberty) ເພື່ອພັດທະນາ ໄປສູ່ຄວາມພ້ອມ ໃນການຈະເລີນພັນ, ມີການປ່ຽນແປງທາງອາລົມ ທີ່ມີຜົນຈາກ puberty ແລະ ໄວໜຸ່ມໃນຊ່ວງເວລານີ້ ການຄິດຈະເປັນລັກສະນະຮູບປະທຳ ຫຼາຍກ່ວານາມມະທຳ.

2. ໄລຍະກາງ ອາຍຸ 14 - 16 ປີ:
ການຈະເລີນເຕີບໂຕທາງຮ່າງກາຍເລີ່ມຊ້າລົງ, ຮູບຮ່າງມີລັກສະນະເປັນຜູ້ໃຫຍ່ຂຶ້ນ, ລັກສະນະ ການປ່ຽນແປງທາງເພດຊັດເຈນຂຶ້ນ, ການຄິດ ແບບເປັນນາມມະທຳເລີ່ມຂຶ້ນ, ເລີ່ມແຍກເອກະລັກຂອງຕົນອອກຈາກພໍ່ແມ່ ມີຄວາມຄິດ ແລະ ການກະທຳທີ່ກົງກັນຂ້າມກັບຄວາມຄາດ ຫວັງຂອງພໍ່ແມ່, ມີສາຍສຳພັນໃໝ່ກັບໝູ່ ເພື່ອນ ແລະ ເພດກົງກັນຂ້າມ; ມີຄວາມຕ້ອງ ການທີ່ຢາກທົດລອງສິ່ງໃໝ່ໆ ຫຼື ສິ່ງທ້າທາຍ ຕ່າງໆຊຶ່ງບາງຄັ້ງເຮັດໃຫ້ມີຄວາມສ່ຽງ ແລະ ອັນຕະລາຍຫຼາຍ ຕໍ່ສຸຂະພາບ ແລະ ຊີວິດ.

3. ໄລຍະທ້າຍ ອາຍຸ 17-19 ປີ:
ພັດທະນາການ ທາງສະຕິປັນຍາເລີ່ມ ຂຶ້ນ, ມີຄວາມຄິດໄຕຕອງກ່ຽວກັບ ຊີວິດໃນອະນາຄົດ, ມີເອກະລັກ ເປັນ ຂອງຕົນເອງ, ຕ້ອງການຄວາມເປັນ ອິດສະລະ ເປັນສ່ວນຕົວ ແລະ ຕ້ອງ ການສ້າງສາຍພົວພັນທີ່ໝັ້ນຄົງ.

ນິຍາມຂອງການເປັນໄວຊອນບ່າວສາວ

- **ນິຍາມທີ່ສະເພາະ:** ແມ່ນຂະບວນການທີ່ບຸກຄົນກາຍມາເປັນຜູ້ທີ່ສາມາດ **ສືບພັນ**.
- **ນິຍາມທົ່ວໄປ:** ການປ່ຽນແປງທາງ **ຮ່າງກາຍ**, **ຈິດໃຈ**, ແລະ **ວັດທະນະທຳ** ທີ່ເກີດຂຶ້ນເມື່ອເດັກນ້ອຍຂ້າມຜ່ານໄປສູ່ໄວຜູ້ໃຫຍ່.

ຜົນສະທ້ອນຈາກການມີເພດສຳພັນ
ທີ່ບໍ່ປ້ອງກັນໃນເຍົາວະຊົນ ແລະ ໄວໜຸ່ມ?

ຜົນສະທ້ອນຈາກການມີເພດສໍາພັນ ທີ່ບໍ່ປ້ອງກັນໃນເຍົາວະຊົນ ແລະ ໄວໜຸ່ມ?

ທາງກົງ	ທາງອ້ອມ	ທາງສັງຄົມ
ການຖືພາທີ່ບໍ່ໄດ້ວາງແຜນ	ຖືພາແຕ່ອາຍຸຍັງນ້ອຍເກີນໄປ	ຄວາມໂດດດ່ຽວທາງສັງຄົມ
ການຕິດເຊື້ອ HIV	ເປັນສິ່ງລົບກວນ ຫຼື ເຮັດໃຫ້ອອກ ຈາກໂຮງຮຽນກ່ອນໄວອັນຄວນ	ມີຄວາມຂັດແຍ່ງໃນຄອບຄົວ
ຕິດພະຍາດທາງເພດສໍາພັນ	ຂາດທັກສະໃນການເຂົ້າສູ່ຕະຫຼາດ ແຮງງານ	ຖືກປະນາມ, ຂຶ້ນກັບບັນທັດຖານ ທາງສັງຄົມທີ່ອາໄສຢູ່
ເປັນມະເຮັງປາກມົດລູກ	ໄດ້ວຽກ ຫຼື ໄດ້ຮັບການຈ້າງງານທີ່ ມີຄ່າຕອບແທນຕໍ່າ	

ສຸຂະພາບຈະເລີນພັນຂອງໄວໜຸ່ມ

ການພັດທະນາທາງດ້ານຮ່າງກາຍຂອງໄວໜຸ່ມ?

1. ຄຸນລັກສະນະທາງເພດຂັ້ນທຳອິດ:

ອະໄວຍະວະຂອງຮ່າງກາຍ, ໂຄງຮ່າງລະບົບຈະເລີນພັນ ແລະ ໜ້າທີ່ການ ມີຄວາມແຕກຕ່າງກັນລະຫວ່າງ ຍິງ ແລະ ຊາຍ. ອະໄວຍະວະສືບພັນ: ຮວຍໄຂ່ (ສຳລັບແມ່ຍິງ) ແລະ ໜ່ວຍອັນທະ (ສຳລັບຜູ້ຊາຍ).

2. ຄຸນລັກສະນະທາງເພດຂັ້ນທີ2:

- ຄຸນລັກສະນະ ຂອງຮ່າງກາຍ ທີ່ມີຜົນຈາກ ຮໍໂມນ ຖືກສ້າງຂຶ້ນມາ ໃນຊ່ວງເປັນໄວໜຸ່ມສາວ ແລະ ສືບຕໍ່ຈົນຮອດໄວຜູ້ໃຫຍ່.
- ການປ່ຽນແປງ ກ່ຽວກັບ ອະໄວຍະວະເພດ, ນິມ ແລະ ສຽງ, ການມີຂົນຂຶ້ນຕາມບໍລິເວນອະໄວຍະເພດ, ຮ່າງກາຍ ແລະ ໃບໜ້າ.

ສຸຂະພາບຈະເລີນພັນຂອງໄວໜຸ່ມ

ການພັດທະນາທາງດ້ານສະໝອງຂອງໄວໜຸ່ມ?

19 ປີ

10 ປີ

- ສາມາດຄິດໃນແບບນາມມະທຳໄດ້ຊັດເຈນຂຶ້ນ (ຕົວຢ່າງ, ຄວາມຮັກ, ການເສຍສະຫຼະ, ຄວາມໝັ້ນຄົງ, ເສລີພາບ, ອິດສະລະພາບ...)
- ສາມາດໃນການວິເຄາະສະຖານະການຢ່າງມີເຫດມີຜົນ
- ສາມາດຄິດໃນສິ່ງທີ່ເປັນໄປໄດ້ກ່ຽວກັບອານາຄົດ ແລະ ຕັ້ງເປົ້າໝາຍ
- ການໃຫ້ເຫດຜົນໂດຍອີງໃສ່ສິນລະທຳ
- ສ້າງສະຖານະການສົມມຸດ ແລະ ໃຊ້ການປຽບທຽບ
- ຕ້ອງການຄຳແນະນຳໃນການຕັດສິນໃຈດ້ວຍເຫດຜົນ.

ສຸຂະພາບຈະເລີນພັນຂອງໄວໜຸ່ມ

ການພັດທະນາດ້ານອາລົມ ແລະ ສັງຄົມຂອງໄວໜຸ່ມ

- ຂ້ອຍແມ່ນໃຜ? ຂ້ອຍຢູ່ໃນກຸ່ມໃດ?
- ພັດທະນາການດ້ານເອກະລັກ
(ເພດພາວະ, ທາງເພດ, ຊົນເຜົ່າ)
- ຄວາມພໍໃຈ ແລະ ໜັ້ນໃຈ ໃນຕົນເອງ
- ບົດບາດຂອງໝູ່ເພື່ອນ
- ຂ້ອຍມີສາຍພົວພັນກັບຜູ້ອື່ນແນວໃດ?
- ທັກສະທາງສັງຄົມ
- ຄວາມສະຫງາດທາງດ້ານອາລົມ

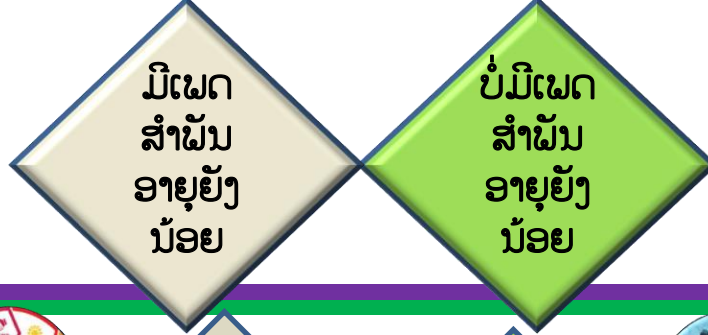

ສຸຂະພາບຈະເລີນພັນຂອງໄວໜຸ່ມ

ພຶດຕິກຳ ແລະ ອາລົມ ທີ່ມັກພົບເຫັນເລື້ອຍໆຂອງໄວໜຸ່ມ

- ຖືກຖຽງເພື່ອຕ້ອງການຕອບຄືນ
- ເອົາໂຕເອງເປັນໃຈກາງ ຫຼື ເອົາໃຈຕົນເອງ
- ຊອກຫາຈຸດອ່ອນໃນຄວາມຄິດຂອງຜູ້ໃຫຍ່
- ມັກເຮັດເລື່ອງນ້ອຍກາຍເປັນເລື່ອງໃຫຍ່
- ນອນເດິກຕື່ນສວາຍ, ຕົວຢ່າງ ນອນ 9 ຊົ່ວໂມງ: 1 ໂມງເຊົ້າ ຫາ 10 ໂມງເຊົ້າ
- ມີການແຍກຕົວ, ສ້າງໄລຍະຫ່າງກັບພໍ່ແມ່ ຫຼື ບໍ່ຕ້ອງການໄປໃສມາໃສກັບພໍ່ແມ່
- ເລີ່ມມີສາຍສຳພັນເລື່ອງຄວາມຮັກ
- ປ່ຽນແປງພາບລັກຂອງຮ່າງກາຍ: ການແຕ່ງກາຍ, ເຄື່ອງນຸ່ງ, ຊິງຜົມ, ອື່ນໆ
- ອາລົມປັ້ນປ່ວນ: ຫງຸດຫງິດ
- ອາລົມຮຸນແຮງ ຫຼື ກ້າງວິນ

ປັດໄຈທີ່ພາໃຫ້ໄວໜຸ່ມມີ ແລະ
ບໍ່ມີເພດສຳພັນ ແຕ່ອາຍຸຍັງນ້ອຍແມ່ນຫຍັງ?

ປັດໄຈທີ່ພາໃຫ້ ມີ ແລະ ບໍ່ມີ
ເພດສຳພັນ ຄັ້ງທຳອິດ ແຕ່
ອາຍຸຍັງນ້ອຍ

1. ບາງຮີດຄອງປະເພນີ
ໃຫ້ແຕ່ງງານແຕ່ອາຍຸຍັງ
ນ້ອຍ

2. ການປ່ຽນແປງບັນທັດ
ຖານ ແລະ ການຄວບຄຸມ
ທາງສັງຄົມຕໍ່ວິຖີຊີວິດທາງ
ເພດ

3. ຄວາມສ່ຽງ ຂອງໄວ
ໜຸ່ມ ຕໍ່ກັບການຖືກ
ບັງຄັບ ໃຫ້ມີເພດສຳພັນ
ແລະ ການຂົ່ມຂືນ

4. ຄວາມທຸກຍາກ
5. ບໍ່ໄດ້ຮຽນໜັງສື
ຫຼື ອອກໂຮງຮຽນ

6. ສື່ລາມົກ ອານາຈານ
ທີ່ເຂົ້າເຖິງໄດ້ ທາງອິນ
ເຕີເນັດ ໂດຍບໍ່ຈຳກັດ

1. ຄວາມສຳຄັນຂອງຄອບຄົວ

2. ຄວາມສຳຄັນຂອງໂຮງຮຽນ

3. ສາຍພົວພັນໜຸ່ມເພື່ອນ

4. ຄວາມສຳຄັນຂອງຄວາມເຊື່ອ

5. ບໍ່ກ່ຽວຂ້ອງກັບພຶດຕິກຳສ່ຽງ

ສຸຂະພາບຈະເລີນພັນຂອງໄວໜຸ່ມ

ປັດໄຈສ່ຽງຕໍ່ສຸຂະພາບຈະເລີນພັນຂອງໄວໜຸ່ມ

- ອຸປະສັກໃນການເຂົ້າເຖິງ ຂໍ້ມູນ ແລະ ການບໍລິການ ສຸຂະພາບ
- ຄວາມຂັດແຍ່ງ ພາຍໃນຄອບຄົວ ແລະ ຄວາມຮູ້ສຶກຂາດການຊ່ວຍເຫຼືອ ທາງສັງຄົມ
- ຄວາມທຸກຍາກ, ຈຳກັດ ໃນການເຂົ້າເຖິງ ການສຶກສາ ແລະ ຂາດອຳນາດ ຕັດສິນໃຈ ທີ່ກ່ຽວຂ້ອງກັບຕົນເອງ
- ປະສົບການ ຖືກຄວາມຮຸນແຮງ ແລະ ເປັນຜູ້ຖືກເຄາະຮ້າຍ
- ຕົ້ມເຫຼົ້າ, ສູບຢາ, ໃຊ້ຢາເສບຕິດ
- ຄວາມກົດດັນ ຈາກໝູ່ໄປໃນທິດທາງທີ່ຜິດ ໃນຂະນະທີ່ບໍ່ມີຄວາມຮູ້ພຽງພໍ
- ຂາດໂອກາດ ເຮັດກິດຈະກຳຜ່ອນຄາຍ, ສ້າງສັນ ແລະ ວຽກເຮັດງານທຳ
- ບໍ່ຮູ້ກ່ຽວກັບເພດສຳພັນ ແລະ ວິຖີທາງເພດ.

ຂອບໃຈ!

